

[B] **MULTATULIAAN, “ZORGSTER”, HOOGLERAAR EN BOHEMIEN. EEN BIOGRAFIE VAN DE FAMILIE PÉE**

Julius Pée heeft zich in de eerste helft van de twintigste eeuw niet alleen opgeworpen als een van de meest prominente “Multatulianen”, onvoorwaardelijke kampers voor de erkenning van het Noord-Nederlandse genie, maar ook als bevlogen auteur van een familiebibliografie van de Douwes-Dekkers. In die familiebibliografie worden niet alleen Multatuli zelf, zijn vrouwen en de kinderen uit zijn eerste huwelijk opgevoerd en uitvoerig besproken, maar ook de broers en zusters van de protagonisten Eduard en Everdine (Tine uit *Max Havelaar*). Daarmee had Julius Pée een uitgesproken doel: het volgens hem “afwijkend gedrag” van de kinderen (en kleinkinderen) van de grote auteur, Edu en Nonnie en haar twee zoons, verklaren, en daarmee het grote gelijk van de gevierde auteur in het licht stellen.

Met *Een man, zijn vrouw en hun twee zonen. Een collectieve biografie van de familie Pée* heeft samensteller en inleider Nico van Campenhout duidelijk iets vergelijkbaars voor de geest gestaan. Er zijn weliswaar grote verschillen, maar ook uitgesproken overeenkomsten tussen de onderneming van stamvader Pée, en die van Van Campenhout. Vergelijkbaar is de centrale positie van vader Julius in het verhaal van de generaties; maar sterk afwijkend is dat er in de volgende generatie (en dat is meteen ook de laatste die besproken wordt) een erg sterke figuur is opgetreden: de Luikse en Gentse hoogleraar Nederlandse Taalkunde Willem. Maar er was toch ook nog “nietsnut” en “bohemien” Paul, die door het leven van die twee “geslaagde” protagonisten heen vlinderde, en die dus wel heel wat van zoon Edu Douwes-Dekker had. De uitdaging om *Een collectieve biografie van de familie Pée* te maken, in het spoor van wat de stamvader van die familie zelf ooit aangepakt had, moet groot geweest zijn voor Van Campenhout, archivaris van Lokeren, de stad waar die familie de laatste decennia van Julius’ leven heeft doorgebracht.

Van Campenhout is historicus van opleiding, maar vond van zichzelf dat hij te weinig literatuurkenner en taalkundige was om de levensloop en de wetenschappelijke carrière van vader Julius en zoon Willem te beoordelen. Hij is dus op zoek gegaan

naar medewerkers die wel de nodige competentie hadden. Het resultaat is een nogal ongelijke compilatie van acht teksten van evenveel verschillende auteurs.

Vanuit algemeen-cultureel oog punt is stamvader Julius veruit de boeiendste figuur van de vier protagonisten die in dit boek opgevoerd worden. Er is immers buiten de drie al genoemden ook nog Julius' vrouw Clémentine Poncelet, geboren in Luik en Franstalig, die een belangrijke dienende rol gespeeld heeft in Julius' leven, en de bemiddeling op zich genomen heeft tussen haar rechlijnige echtgenoot en haar oudste zoon, een bohemiën. Zij krijgt heel veel aandacht in "Max Lebakman: kampioen van Nederlands eersten schrijver. Julius Pée en Multatuli", het stuk van de hand van Philip Vermoortel, waarmee de bundel van wal steekt. Dat die rol van echtgenote in dit ronduit schitterende eerste hoofdstuk (157 pagina's plus een bibliografie om u tegen te zeggen) zo stevig in de verf wordt gezet, vloeit vanzelf voort uit de algemene opzet van Vermoortels onderneming, die erop gericht was om de symbiose van leven en werk van Julius Pée uit te tekenen. Het ene niet zonder het andere, en het andere als een onlosmakelijk gevolg van het ene. Op die manier ontstaat een fascinerende opeenvolging van beelden, waarbij prominente feiten in domein 1 of X plotse-ling de niet minder boeiende achtergrond voor feiten in domein 2 of Y worden.

Wie belangstelling heeft voor de moeizame emancipatie van vrijzinnig Vlaanderen en/of voor de psychologische ontwikkelingsgang van een mens die in alle mogelijke opzichten tot een bewuste minderheid in zijn gemeenschap behoort, zal van dit eerste hoofdstuk smullen. Het brengt een fascinerend beeld van de manier waarop een man met een roeping tot een visie komt en die door dik en dun probeert te verdedigen – misschien tegen beter weten in, maar vooral tegen invloedrijke opposenten in. Wat natuurlijk ook helpt, zijn de af en toe wat relativerende en licht ironische opmerkingen van de auteur.

De overige hoofdstukken zijn niet allemaal van hetzelfde superieure niveau. Dat had ook moeilijk gekund voor de onderneming van Alain Debbaut, die in "Haar mooie blauwe ogen fonkelden" een biografische schets van Anne-Marie Clémentine Poncelet (1863-1948) geeft. Zoals al gezegd: Julius'

vrouw is haar leven lang als "zorgster" aan de slag geweest; maar de getuigenissen over haar zijn toch wel boeiend.

Het verhaal "Van Brugge naar Ukkel met heel veel tussenstations. Biografische kanttekeningen over Paul Pée (1899-1951)" door Mario Hoste is zorgvuldig gedocumenteerd en levendig geschreven. De auteur focust op de verschrikkelijke gespletenheid van een man die zonder twijfel over artistieke talenten beschikte, maar vooral ook over het talent om zichzelf bij elke gelegenheid in de vernieling te rijden. Alleen al het aantal *accidents de parcours* is indrukwekkend, en Hoste slaagt erin die continuïteit-in-diversiteit tot een consistente film te componeren. Daarbij komt opnieuw de rol van moeder Clémentine prominent in beeld, en dat verfijnt toch wel het beeld dat wij uit de twee al genoemde hoofdstukken hebben. Voor de literatuurwetenschappers komt er dan nog een interessante uitwerking van een van de vele liefdesdrama's: "Paul Pée en Alice Nahon. De liefdesrelatie tussen twee dichterlijke bohemiëns", door Manu Van der Aa: een aardige aanvulling bij de tekst van Hoste.

Willem Pée.

Mij heeft het hoofdstuk “Over leven en werk van Willem Pée (1903-1986)” van Hugo Ryckeboer met medewerking van Ines André wat ontgoocheld. De tekst brengt een goed overzicht van de domeinen waarin Pée academisch en algemeen-cultureel bezig is geweest, maar van een integratie van die heel verschillende componenten in zijn leven en zijn beleving is nauwelijks sprake. Zo verdwijnt de figuur achter een gordijn van belangrijke maar geïsoleerde feiten (complexen); eigenlijk kan ik niet anders dan zeggen dat de feitjes, die Julius’ biografische schets zo menselijk en levendig maken, in het verhaal over Willem verdwijnen achter de opsomming van verwezenlijkingen (en gedeeltelijke mislukkingen). Een goede illustratie van dit gemis is het feit dat wij wel iets vernemen over Willems eerste vrouw (die trouwens een stimulerende rol in zijn wetenschappelijke werk gespeeld heeft), maar weinig over de tweede, die qua invloed op de wetenschappelijke en culturele activiteiten van haar echtgenoot veel meer weg had van de zorgende Clémence Poncelet.

Gelukkig komen wij over de mens, de echtgenoot en vooral het gezelschapsbeest Willem Pée heel veel te weten in de drie impressies die op de biografische schets volgen, van Johan Taeldeman, Jaak van Schoor en Willy De Fleurquin, waarbij vooral de eerste een beeld van de man schetst dat overeenkomt met het mijne. Maar dat kan dan natuurlijk heel veel te maken hebben met het feit dat Taeldeman en ikzelf generatiegenoten zijn en een carrière als neerlandicus en hoogleraar met elkaar en bovendien met Willem Pée gedeeld hebben.

Tot besluit: een absolute aanrader voor wie via actieve participanten aan het geestesleven in Vlaanderen (héél) veel over dat geestesleven te weten wil komen.

GEORGES DE SCHUTTER

NICO VAN CAMPENHOUT (RED.), *Een man, zijn vrouw en hun twee zonen. Een collectieve biografie van de familie Pée*, Academia Press, Gent, 2012, 295 p.